

N:o 62.

Af Herr L. J. Hierta: Om ändring af hvad gällande konkurslag stadgar rörande ackord.

Bland reformer inom den ännu i allmänhet bristfälliga Svenska kreditlagstiftningen intager tvifvelsutän införandet af den nya konkurslagen ett framstående rum. Hvilande på de mildare grundsatser, som humanitetens fordringar på sednare tider gjort allt mer och mer gällande inom lagstiftningen i allmänhet, innefattar denna lag ett icke oviktigt steg i den riktning en förbättrad kreditlagstiftning för öfrigt hos oss torde böra erhålla, nemligen att så mycket som möjligt i denna gren af lagstiftningen närma oss de folk, hos hvilka handel och industri mera än hos oss blifvit utvecklade. Ehuru jag således icke i ringaste måtto förbiser eller underskattar fördelarne af den nya konkurslagen, har likväl, sedan min uppmärksamhet af flere härvarande affärsmän blifvit fästad å bestämmelserna rörande det så kallade tvångsackordet, tvekan hos mig uppstått, huruvida konkurslagens föreskrifter i detta hänseende må kunna anses fullt rättvisa och lämpliga. I anseende härtill och för att tillmötesgå den önskan, som af bemälda affärsmän till mig blifvit uttalad, har jag ansett mig böra bringa denna fråga under Riksdagens ompröfning.

Jag vill ingalunda ingå i undersökning, huruvida ackordet ur den absoluta rättens synpunkt kan fullt försvaras, icke heller om, på sätt mången vid frågans föregående behandling erinrat, ackordet må anses såsom ett ingrepp i eganderätten. Jag lemnar detta å sido och antager gerna, att ackordet fortfarande bör finnas till såsom ett verksamt medel att snart återförsätta redlige gäldenärer i en samhällsgagnande verksamhet och att utan dröjsmål förhjelpa borgenärerne till den betalning, som eljest icke utan ofta årlånga konkursutredningar kan erhållas. Men på samma gång jag antager detta, måste jag bestrida ackordets lämplighet och rättvisa, då det begagnas såsom ett sätt att förtjena på borgenärernes bekostnad och då det erhålles genom medel, som, ehuru icke stridande mot lagens bokstaf, likväl icke lära kunna antagas vara i öfverensstämmelse med dess anda. För att belysa detta yttrande, vill jag här meddela några för mig anförda exempel på huru man förstätt tillvägagå för att erhålla ackord, ofta ej öfverstigande fem procent, och huru ackordsaftalen stundom blifvit uppfyllda.

En affärsman, som tillika var fastighetsegare, gjorde konkurs, eller rättare sagdt anmodade någon af sina vänner att försätta honom i konkurs. Någon tid före konkursens början hypothiserade gäldenären till släktingar och vänner sina till-

gångar, deribland alla sina bokfordringar, uppgående till 70 å 80,000 riksdaler, hvilka medelst transport å de utskrifna räkningarne å dem öfverlätos. Så snart konkurs inträffat, hembjödös hypothecken åt gode männen till inlösen, men som dessa icke hade att tillgå derför erforderliga medel, kunde dessa icke begagna sig af lösningsrätten, ehuru hypothecken nominelt långt öfverstego fordringarnes belopp. Hypothecken försälldes derefter å auktionskammaren och inropades sannolikt af hypothecksinnehafvarne sjelfva för 3 å 400 riksdaler. Å inställelsedagen erbjöd gäldenären ett ackord af 5 procent och detta ackord antogs: 1:o af de släktingar och vänner, som genom hypotheckens försäljning sannolikt erhållit full likvid, men på papperet blott 3 å 400 riksdaler i afbetalning; 2:o af en stor del inteckningshafvare i fastigheten, hvilka afstodo från den af dem yrkade förmånsrätt, utan att dock återlemna inteckningarne eller att låta döda desamma; hvaremot ackordet bestreds af de borgenärer, som till gäldenären till stor del förtrott de varor, för hvilkas försäljning de hypothiserade bokfordringarne uppkommit. Vid omröstning erhöles den i 99 § Konkurslagen föreskrifna pluralitet och ackordet blef fastställt.

Utå en annan konkurs, der äfvenledes ett ackord af 5 procent fastställdes, erhöles den föreskrifna pluraliteten bland oprioriterade borgenärer hufvudsakligen på det sätt, att dels låto inteckningshafvarne, som tillika innehade så kallad kapprocksrevers af gäldenären, före inställelsedagen försälja inteckningarne och inropade dem som vanligt sjelfve för en obetydlighet, dels underlåto afsigtligt förmånsrätts-egande borgenärer, som hade säkra hypotheck, att yrka förmånsrätt för sina bevakade fordringar och voro alltså berättigade att i omröstning om ackordet deltaga. Härigenom kunde man måhända anse dem hafva förlorat sin rätt till hypothecken; men sedan ackordet gått igenom, fingo de naturligtvis med gäldenärens begifvande behålla sina hypotheck, och hade ackordet icke kommit till stånd, så voro hypothecksinnehafvarne beredde på att indrifva hypothecken hos tredje person och i qvittningssväg behålla medlen såsom likvid för sina fordringar.

Utå en tredje konkurs kunde den föreskrifna pluraliteten för ett obetydligt ackord af, jag vill erinra mig, 10 procent icke erhållas på annat sätt, än att gäldenären anmodade några af sina släktingar, som på hypotheckens försäljning förut gjort goda affärer, att använda en del af vinsten derå till inlösen af fordringar utaf de mest hårdnackade motståndare till ackordet, hvilka för sina fordringar erhöles 50 å 60 procent, emot det fordringarne öfverlätos å släktingarne, hvilka naturligtvis röstade för ackordet.

Hvilka särskilda aftal, som för öfrigt mellan fyra ögon ingås emellan gäldenär och borgenär, då den sednare förmås att ingå på ackord, är omöjligt att bevisa. Lagens straff mot sådana aftal kan nästan aldrig bringas till verkställighet, utan står som ett tomt ord. I det allmänna rättsmedvetandet har ännu ens icke hunnit fullt intränga, att det är någonting origtigt utå att man betingar sig så hög ackordsprocent som möjligt och icke utsätter på papperet allt hvad man erhåller.

Når ett för en del borgenärer oförmånligt ackord sålunda kommit till stånd, borde väl borgenärerne vara tryggade att i behörig tid utfå den ringa ackordsprocenten. Förhållandet har dock icke sällan blifvit motsatsen. Så snart ackord, äfven utan den minsta säkerhet för uppfyllandet, blifvit fastställt, måste, till följd af stadgandet i 112 § Konkurslagen, sådant detta lagrum allmänligen blifvit af domstolarne tillämpadt, boet ofördörligen återställas till gäldenären, som derefter öfver detsamma fritt föfogar, så vidt annat förhållande i sammanhang med ackordsaftalet eller såsom vilkor för detsamma icke blifvit bestämdt. Som detta sednare sällan inträffar, erhåller gäldenären vanligen fritt föfogande öfver sina tillgångar, hvilka,

hvilka, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, icke alltid blifvit använda till liqviderande af ackordet utan förskingrats, så att borgenärerna måst ingå i ny konkurs och taga ackord på det ursprungliga ackordet. Ja det finnes exempel på att det gått så långt, att en affärsman, som först erhöll 40 procents ackord, sedermera gjorde konkurs och lyckades erhålla nytt ackord till 10 procent af det förra ackordsbeloppet, eller 4 procent af den ursprungliga fordran, hvilket sednare belopp han icke ens utbetalte, utan, efter ytterligare förskingring af tillgångarne, för tredje gången gjorde cession, dervid han förstod tilltvinga sig ett ackord, som motsvarade $\frac{3}{4}$ dels procent af det ursprungliga fordringsbeloppet. Härvid kan visserligen anmärkas, att borgenärerne synas hafva gått allt för släpphändt tillväga, då de icke föreskrifvit såsom vilkor för ackordets antagande att de afträdda tillgångarne skulle förblifva under sysslomännens vård intill dess ackordet blefve fullgjordt. Men då lagstiftaren icke föreskrifvit sådant vilkor, kan detsamma icke i ackordsaftalet inflyta, så vidt gäldenären ej frivilligt derpå ingår, eller så många borgenärer sig derom förena, att ackordet icke emot deras gemensamma bestridande kan genomdrivas. Gäldenären erhåller dock ofta sådant understöd af släktingar och vänner, som genom hypothecksförsäljning eller annorledes förstätt hålla sig skadeslösa, att yrkandet om ett dylikt vilkor för ackordet icke vinner gehör.

Det är en mörk skildring jag uppdragit öfver sättet att åvägabringa tvångsackorder. Denna skildrings sanningsenlighet skulle kunna bestyrkas med flera andra fakta, som ådagalägger att missbruk i hög grad med ackordet egt rum. Lyckligtvis är förhållandet icke sådant i alla konkurser, och jag väntar mig här det inkast, att af dessa spridda exempel icke kan slutas dertill, att i regeln så tillgår. Detta medgifves visserligen, på samma gång det måste högeligen beklagas att lagstiftningen är sådan att det *någonsin* kan inträffa. Lagstiftaren har tänkt högt och ädelt om gäldenärernes redbarhet, men erfarenheten har ådagalagt, att, i den ställning en gäldenär kommer vid konkurs, hans redbarhet och hederskänsla sättas på så hårda prof af andra rent menskliga känslor, såsom omtanken om hustru och oförsörjda barn m. m., att mången därför dukar under och söker på ett eller annat sätt sauvera sig på hederns och rättvisans bekostnad. Konkurslagstiftningen måste därför, enligt min tanke, söka framtvunga redbarhet hos gäldenär och äfven hos borgenär, och detta icke blott genom straffhot, utan genom sådana föreskrifter, som göra det förmånligt att vara ärlig samt svårt att vara motsatsen.

Den ringa ackordsprocent, som i konkurser vanligen erbjudes, utvisar uppenbart att konkursen i allmänhet icke börjar i rätt tid, eller så snart gäldenären kommit på obestånd. Straffhotet mot gäldenär för sentidig konkurs har visat sig vara vanmäktigt, så länge gäldenären kan erhålla ackord nästan huru lågt som helst. Ett kraftigare medel att framkalla konkursens öppnande inom rätt tid och att förekomma det allmänt öfverklagade missbruket att på sednaste tiden före konkursen dels öfverlemna de bästa tillgångarne såsom hypotheck åt vänner, dels bereda dem betalning genom försäljning, under sådana vilkor att återgång af köpet lagligen ej kan ega rum, skulle enligt min tanke vara det, att, i likhet med hvad i några utländska konkurslagar lärer finnas stadgadt, föreskrift meddelades uti konkurslagen, att ackord, understigande vissa procent, exempelvis 50, icke finge af domstolen fastställas.

Slutligen vill jag bemöta det både af Lag-Utskottet vid föregående riksdagar och af flera personer samtalsvis gjorda inkast, att ännu icke nog erfarenhet skulle vara vunnen för att kunna tillförlitligt bedöma verkningarne af den nya

konkurslagen samt om och i hvad afseende förändringar derutinnan må vara af behof påkallade. Visserligen äro fyra år, hvarunder den nya konkurslagen nu tillämpats, icke någon lång tidrymd; men jag vågar påstå, att flera författningar, som gällt öfver 50 år, under hela denna tidrymd icke så mycket tillämpats som konkurslagen under fyra år, och att, om det är just genom tillämpningen som erfarenheten vinnes, en ganska riklig, kanske alltför riklig erfarenhet af den nya konkurslagen redan blifvit vunnit. Tvångsackordet var för mången en välkommen nyhet i vår konkurslagstiftning, som icke bekymrade sig om att, i likhet med hvad i andra länders konkurslagar finnes iakttaget, genom moraliska band förpligta gäldenär, som erhållit ackord, att framdeles, i mån af förbättrade villkor, godtgöra fulla beloppet af sin skuld. För sådant ändamål finnes nemligen i flera konkurslagar förklaradt, att gäldenär, som erhållit ackord, är, lika med annan cessionant, oberättigad att blifva återställd i de medborgerliga rättigheter, som genom konkursen förloras, förr än han visat sig hafva till fullo godtgjort sina borgenärer och således äfven betalt den eftergift, han genom ackordet erhållit. Frånvaron af ett likartadt stadgande i vår konkurslag, som synes hafva blifvit flitigt rådfrågad af alla samhällsklasser, ledde lätt tanken derpå, att den, som genom tvångsackord, huru ringa som helst, gjort sig qvitt från sina borgenärens lagliga kraf, hade berättigade anspråk på att åtnjuta samma medborgerliga förtroende, som den, hvilken till fullo godtgjort sina borgenärer. Här af synes åter den falska föreställningen hafva uppstått, att ackordet kunde sättas i jembredd med ett lofligt förvärfsmedel, eller betraktas såsom ett verksamt sätt att upphjelpa dåliga affärer. Detta falska föreställningssätt är den svåraste följden af tvångsackordet, hvilket dessutom förorsakat mången arbetsam och hederlig affärsmans ruin. Det måste ligga i Statens välförstådda intresse, att, innan detta falska föreställningssätt hinner för mycket rotfästa sig och innan eganderättsförhållandena alltför mycket rubbas genom ett *skickligt* begagnande af tvångsackordet, snart vidtaga kraftiga medel för att den till ordspråk blifna gamla Svenska ärligheten ej må hos oss kvarstå blott såsom ett historiskt minne, utan kvarstadna såsom en skyddande genius under herrskande brydsamma ekonomiska förhållanden, hvarifrån vi icke annorledes än genom ärligt arbete och sparsamhet lära kunna så småningom frigöra oss.

I anledning af hvad jag haft äran yttra och ehuru jag helst skulle vilja öfverlemna åt Lag-Utskottet, som väl kommer att taga befattning med denna motion, att sjelft föreslå de förändrade lagstadganden, hvilka för afskaffande af förherrskande missbruk med tvångsackordet och införande af en bättre ordning dermed må anses lämpliga, får jag likväl, till någon ledning för Utskottet, vördsamt föreslå:

- det gällande stadganden uti konkurslagen må, i fråga om ackord och dermed gemenskap egande ämnen, i så måtto förändras:
- 1:o) att tvångsackord, understigande 50 procent, icke må af Rätten fastställas;
 - 2:o) att innehafvare af hypothek eller lös pant icke må vara berättigad att, innan frågan om ackords antagande blifvit afgjord, besörja om pantens försäljande å offentlig auktion;
 - 3:o) att borgenär, som innehar hypothek eller pant, men likväl icke yrkat förmånsrätt för bevakad fordran, ej må ega deltaga uti omröstningen i fråga om ackord, innan panten eller hypotheket blifvit till konkursmassan återställdt;

- 4:o) att borgenär, som på grund af inteckning eller pant yrkat förmånsrätt för bevakad fordran, men före eller vid ackordsfrågans behandling detta yrkande återkallar, likväl icke må ega deltaga i omröstningen om ackordet, innan inteckningen blifvit behörigen dödad eller panten till konkursmassan återställd;
- 5:o) att, innan ackord af Rätten fastställes, gäldenär må vara pliktig, der någon borgenär det äskar, att med od vita och betyga, att vid ackordsaftalet han hvarken sjelf eller genom annan gynnat någon borgenär framför de öfriga, utan så blifvit tingadt och öfverenskommet, som ackordsaftalet innehåller;
- 6:o) att då ackord blifvit af Rätten fastställdt, men af borgenärerna godkänd säkerhet derfor icke ställes, konkursboet må förblifva under syssломännens vård intilldess ackordet blifver till alla delar fullgjordt; och
- 7:o) att gäldenär, som erhållit tvångsackord, icke må kunna väljas till uppdrag, som innefatta allmänt förtroende förr än han visat sig hafva till fullo godtgjort sina samtliga borgenärer eller med dem träffat aftal, hvarigenom de erkänt sig hafva blifvit nöjaktigt godtgjorde.

Åt Lag-Utskottet, dit jag anhåller att denna motion må varda remitterad, öfverlemnar jag helt och hållet att, med iakttagande af andemeningen i detta mera välmenande än strängt afvägda förslag, föreslå den blifvande ordalydelsen i de §§ uti konkurslagen, som deraf beröras, äfvensom att göra de modifikationer i förslaget, som af omständigheterna kunna påkallas.

Stockholm i Januari 1868.

L. J. Hierta.

N:o 63.

Af Herr Johannes Andersson från Elfsborgs län: Om den s. k. revisionsskillningens afskaffande.

Vid 1865—1866 års riksdag påyrkades af mig den s. k. revisionsskillningens afskaffande, hvilken framställning bifölls af samtliga Riks-Stånden; men som ingen författning derom ännu utkommit, får jag härigenom vördsamt anhålla: